

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (έκτο τμήμα)

της 15ης Απριλίου 2021 *

«Προδικαστική παραπομπή – Γεωργία – Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) – Κανονισμός (ΕΚ) 1698/2005 – Κανονισμός (ΕΕ) 65/2011 – Άρθρο 16, παράγραφος 5, τρίτο εδάφιο – Κανονισμός (ΕΚ) 73/2009 – Άρθρα 4 και 6 – Κανονισμός (ΕΚ) 1122/2009 – Στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης – Γεωργοπεριβαλλοντικές ενισχύσεις – Ενίσχυση για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας στους λειμώνες – Μη τήρηση των προϋποθέσεων χορήγησης αυτών των ενισχύσεων – Πρόωρη κοπή της χορτονομής – Μείωση των ενισχύσεων και αποκλεισμός από τις ενισχύσεις – Υποχρεωτικά πρότυπα – Κανονιστικές απαιτήσεις διαχείρισης – Στοιχειώδεις απαιτήσεις για την καλή γεωργική και περιβαλλοντική κατάσταση – Δεσμεύσεις που υπερβαίνουν τα υποχρεωτικά πρότυπα, τις στοιχειώδεις απαιτήσεις και τις λοιπές σχετικές υποχρεωτικές απαιτήσεις που θεσπίζονται από την εθνική νομοθεσία»

Στην υπόθεση C-736/19,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Augstākā tiesa (Senāts) (Ανώτατο Δικαστήριο, Λεττονία) με απόφαση της 30ής Σεπτεμβρίου 2019, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 7 Οκτωβρίου 2019, στο πλαίσιο της δίκης

ZS «Plaukti»

παρισταμένης της:

Lauku atbalsta dienests,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

συγκείμενο από τους L. Bay Larsen (εισηγητή), πρόεδρο τμήματος, C. Toader και M. Safjan, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: J. Kokott

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η Λεττονική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη, αρχικώς, από τις L. Juškeviča, V. Šņepca και K. Pommere, στη συνέχεια δε από την K. Pommere,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους M. Kaduczak και A. Sauka,

* Γλώσσα διαδικασίας: η λεττονική.

κατόπιν της απόφασης που έλαβε, αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 16, παράγραφος 5, τρίτο εδάφιο, και του άρθρου 18, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 65/2011 της Επιτροπής, της 27ης Ιανουαρίου 2011, για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1698/2005 του Συμβουλίου όσον αφορά την εφαρμογή διαδικασιών ελέγχου καθώς και την πολλαπλή συμμόρφωση σε σχέση με μέτρα στήριξης της αγροτικής ανάπτυξης (ΕΕ 2011, L 25, σ. 8, και διορθωτικό στην ΕΕ 2011, L 201, σ. 20), του άρθρου 39, παράγραφος 3, του κανονισμού (ΕΚ) 1698/2005 του Συμβουλίου, της 20ής Σεπτεμβρίου 2005, για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) (ΕΕ 2005, L 277, σ. 1), καθώς και των άρθρων 4 και 6 του κανονισμού (ΕΚ) 73/2009 του Συμβουλίου, της 19ης Ιανουαρίου 2009, σχετικά με τη θέσπιση κοινών κανόνων για τα καθεστώτα άμεσης στήριξης για τους γεωργούς στο πλαίσιο της κοινής γεωργικής πολιτικής και τη θέσπιση ορισμένων καθεστώτων στήριξης για τους γεωργούς, για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΚ) αριθ. 1290/2005, (ΕΚ) αριθ. 247/2006, (ΕΚ) αριθ. 378/2007 και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1782/2003 (ΕΕ 2009, L 30, σ. 16).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της ZS «Plaukti» (στο εξής: Plaukti), γεωργικής εκμετάλλευσης εγκατεστημένης στη Λεττονία, και της Lauku atbalsta dienests (υπηρεσία στήριξης της αγροτικής οικονομίας, Λεττονία), σχετικά με την άρνηση της υπηρεσίας αυτής να χορηγήσει ενίσχυση για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας στους λειμώνες (στο εξής: ενίσχυση για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας στους λειμώνες).

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Ο κανονισμός 1698/2005

- 3 Η αιτιολογική σκέψη 35 του κανονισμού 1698/2005 είχε ως εξής:

«Οι γεωργοπεριβαλλοντικές ενισχύσεις θα πρέπει να εξακολουθήσουν να διαδραματίζουν εξέχοντα ρόλο για τη στήριξη της αειφόρου ανάπτυξης των αγροτικών περιοχών και για την ανταπόκριση στην αυξανόμενη ζήτηση της κοινωνίας για περιβαλλοντικές υπηρεσίες. Θα πρέπει επιπλέον να ενθαρρύνουν τους γεωργούς και άλλους διαχειριστές γαιών προκειμένου να εξυπηρετούν την κοινωνία στο σύνολό της, εισάγοντας ή εξακολουθώντας να εφαρμόζουν μεθόδους γεωργικής παραγωγής συμβατές με την προστασία και τη βελτίωση του περιβάλλοντος, του τοπίου και των χαρακτηριστικών του, των φυσικών πόρων, του εδάφους και της γενετικής ποικιλομορφίας. [...]»

- 4 Το άρθρο 36 του κανονισμού αυτού περιλαμβάνεται στον τίτλο IV, κεφάλαιο I, τμήμα 2, του κανονισμού αυτού, ο άξονας 2 του οποίου επιγράφεται «Βελτίωση του περιβάλλοντος και της υπαίθρου». Το άρθρο αυτό όριζε τα εξής:

«Η στήριξη βάσει του παρόντος τμήματος αφορά τα ακόλουθα μέτρα:

- α) Μέτρα που στοχεύουν στην αειφορική χρήση της γεωργικής γης μέσω:

[...]

iv) γεωργοπεριβαλλοντικών ενισχύσεων,

[...].»

- 5 Το άρθρο 39, παράγραφοι 1 έως 3, του εν λόγω κανονισμού όριζε τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη καθιστούν διαθέσιμη τη στήριξη που προβλέπεται στο άρθρο 36 στοιχείο α) σημείο iv) σε ολόκληρη την επικράτειά τους, σύμφωνα με τις ειδικές ανάγκες τους.

2. Οι γεωργοπεριβαλλοντικές ενισχύσεις χορηγούνται σε γεωργούς οι οποίοι αναλαμβάνουν εθελοντικά γεωργοπεριβαλλοντικές δεσμεύσεις. [...]

3. Οι γεωργοπεριβαλλοντικές ενισχύσεις καλύπτουν μόνο τις δεσμεύσεις εκείνες που υπερβαίνουν τα σχετικά υποχρεωτικά πρότυπα, τα οποία θεσπίζονται σύμφωνα με τα άρθρα 4 και 5 και τα παραρτήματα III και IV του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1782/2003, [του Συμβουλίου, της 29ης Σεπτεμβρίου 2003, για τη θέσπιση κοινών κανόνων για τα καθεστώτα άμεσης στήριξης στα πλαίσια της κοινής γεωργικής πολιτικής και για τη θέσπιση ορισμένων καθεστώτων στήριξης για τους γεωργούς και για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΟΚ) αριθ. 2019/93, (ΕΚ) αριθ. 1452/2001, (ΕΚ) αριθ. 1453/2001, (ΕΚ) αριθ. 1454/2001, (ΕΚ) αριθ. 1868/94, (ΕΚ) αριθ. 1251/1999, (ΕΚ) αριθ. 1254/1999, (ΕΚ) αριθ. 1673/2000, (ΕΟΚ) αριθ. 2358/71 και (ΕΚ) αριθ. 2529/2001 (ΕΕ 2005, L 277, σ. 1)] καθώς και τις ελάχιστες απαιτήσεις για τη χρήση λιπασμάτων και φυτοπροστατευτικών προϊόντων και τις άλλες σχετικές υποχρεωτικές απαιτήσεις, που θεσπίζονται από την εθνική νομοθεσία και προσδιορίζονται στο πρόγραμμα.

Οι δεσμεύσεις αυτές αναλαμβάνονται κατά γενικό κανόνα για περίοδο μεταξύ πέντε και επτά ετών. Όταν είναι αναγκαίο και δικαιολογημένο, καθορίζεται μεγαλύτερο διάστημα σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου 90, παράγραφος 2, για ιδιαίτερους τύπους δεσμεύσεων.»

Ο κανονισμός 65/2011

- 6 Το άρθρο 6, παράγραφος 2, του κανονισμού 65/2011 όριζε τα εξής:

«Για τους σκοπούς του παρόντος τίτλου ισχύουν οι ακόλουθοι ορισμοί:

- α) “μέτρο βάσει της έκτασης”: κάθε μέτρο ή επιμέρους μέτρο για το οποίο η στήριξη εξαρτάται από το μέγεθος της δηλωθείσας έκτασης

[...]

- γ) “προσδιορισθείσα έκταση”: η έκταση ή το αγροτεμάχιο για το οποίο υποβλήθηκε αίτηση και προσδιορίστηκε σύμφωνα με το άρθρο 11 και το άρθρο 15 παράγραφοι 3, 4 και 5 του παρόντος κανονισμού.

[...]»

- 7 Το άρθρο 16 του κανονισμού αυτού, το οποίο επιγράφεται «Μειώσεις και αποκλεισμοί σε σχέση με το μέγεθος της έκτασης», όριζε στην παράγραφο 2, στην παράγραφο 3, πρώτο και δεύτερο εδάφιο, και στην παράγραφο 5, πρώτο, δεύτερο και τρίτο εδάφιο, τα εξής:

«2. Για τους σκοπούς του παρόντος άρθρου, οι εκτάσεις που δηλώνονται από δικαιούχο που λαμβάνει το ίδιο ποσοστό ενίσχυσης στο πλαίσιο μέτρου βάσει της έκτασης θεωρείται ότι αποτελούν μία καλλιεργητική ομάδα. [...]

3. Εάν η προσδιορισθείσα έκταση μιας καλλιεργητικής ομάδας ευρεθεί μεγαλύτερη από τη δηλωθείσα στην αίτηση πληρωμής, η δηλωθείσα έκταση χρησιμοποιείται για τον υπολογισμό της ενίσχυσης.

Εάν η δηλωθείσα έκταση στην αίτηση πληρωμής υπερβαίνει την προσδιορισθείσα έκταση για την εν λόγω καλλιεργητική ομάδα, η ενίσχυση υπολογίζεται με βάση την προσδιορισθείσα έκταση για την εν λόγω καλλιεργητική ομάδα. [...]

[...]

5. Στην περίπτωση που αναφέρεται στην παράγραφο 3 δεύτερο εδάφιο, η ενίσχυση υπολογίζεται με βάση την προσδιορισθείσα έκταση μειωμένη κατά το διπλάσιο της διαπιστωθείσας διαφοράς, εάν η εν λόγω διαφορά υπερβαίνει το 3 % ή τα δύο εκτάρια, αλλά δεν υπερβαίνει το 20 % της προσδιορισθείσας έκτασης.

Εάν η διαφορά υπερβαίνει το 20 % της προσδιορισθείσας έκτασης, δεν χορηγείται καμία ενίσχυση για τη σχετική καλλιεργητική ομάδα.

Εάν η διαφορά υπερβαίνει το 50 %, ο δικαιούχος αποκλείεται και πάλι από τη λήψη ενίσχυσης μέχρι ποσού ίσου προς τη διαφορά μεταξύ της δηλωθείσας έκτασης στην αίτηση πληρωμής και της προσδιορισθείσας έκτασης.»

- 8 Το άρθρο 18, παράγραφος 1, στοιχείο α', του εν λόγω κανονισμού προέβλεπε τα εξής:

«1. Η ενίσχυση για την οποία υποβλήθηκε αίτηση μειώνεται ή απορρίπτεται εφόσον δεν πληρούνται οι ακόλουθες υποχρεώσεις και κριτήρια:

α) για τα μέτρα που αναφέρονται στο άρθρο 36 στοιχείο α) σημεία iv) και ν) καθώς και στο στοιχείο β) σημείο ν) του κανονισμού [1698/2005], τα συναφή υποχρεωτικά πρότυπα και οι ελάχιστες απαιτήσεις σχετικά με τη χρήση λιπασμάτων και προϊόντων φυτοπροστασίας, άλλα συναφή υποχρεωτικά πρότυπα που αναφέρονται στο άρθρο 39 παράγραφος 3, στο άρθρο 40 παράγραφος 2 και στο άρθρο 47 παράγραφος 1 του κανονισμού [1698/2005], και οι δεσμεύσεις πέραν των εν λόγω προτύπων και απαιτήσεων».

- 9 Το άρθρο 22 του ίδιου κανονισμού προέβλεπε τα ακόλουθα:

«Σε περίπτωση επιβολής πολλών μειώσεων, οι μειώσεις επιβάλλονται με την ακόλουθη σειρά:

- πρώτον, σύμφωνα με το άρθρο 16 παράγραφοι 5 και 6 και το άρθρο 17 παράγραφοι 4 και 5 του παρόντος κανονισμού,
- στη συνέχεια, σύμφωνα με το άρθρο 18 του παρόντος κανονισμού,

[...]»

Ο κανονισμός 73/2009

- 10 Το άρθρο 4, παράγραφος 1, του κανονισμού 73/2009 προέβλεπε τα εξής:

«Ο γεωργός που λαμβάνει άμεσες ενισχύσεις οφείλει να τηρεί τις κανονιστικές απαιτήσεις διαχείρισης που απαριθμούνται στο Παράρτημα II, και την καλή γεωργική και περιβαλλοντική κατάσταση που αναφέρεται στο άρθρο 6.

Οι υποχρεώσεις που αναφέρονται στο πρώτο εδάφιο εφαρμόζονται μόνο όσον αφορά τη γεωργική δραστηριότητα του γεωργού ή τη γεωργική έκταση της εκμετάλλευσης.»

- 11 Το άρθρο 6, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού προέβλεπε τα εξής:

«Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε κάθε γεωργική γη, και ιδιαίτερα γη η οποία δεν χρησιμοποιείται πλέον για παραγωγικούς σκοπούς, να διατηρείται σε καλή γεωργική και περιβαλλοντική κατάσταση. Τα κράτη μέλη καθορίζουν, σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο, στοιχειώδεις απαιτήσεις για την καλή γεωργική και περιβαλλοντική κατάσταση με βάση το πλαίσιο που καθορίζεται στο Παράρτημα III, λαμβάνοντας υπόψη τους τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των συγκεκριμένων περιοχών, όπως το έδαφος και οι κλιματικές συνθήκες, τα υφιστάμενα συστήματα γεωργικής εκμετάλλευσης, η χρήση γης, η αμειψισπορά, οι γεωργικές πρακτικές και η διάρθρωση των εκμεταλλεύσεων. Τα κράτη μέλη μπορούν να μην ορίζουν ελάχιστες απαιτήσεις που δεν προβλέπονται στο πλαίσιο αυτό.»

- 12 Τα παραρτήματα II και III του εν λόγω κανονισμού προσδιόριζαν ειδικότερα τις κανονιστικές απαιτήσεις καθώς και την καλή γεωργική και περιβαλλοντική κατάσταση τις οποίες αφορούσαν, αντιστοίχως, τα άρθρα 5 και 6 του ίδιου κανονισμού.

Ο κανονισμός (ΕΚ) 1122/2009

- 13 Το άρθρο 71, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΚ) 1122/2009 της Επιτροπής, της 30ής Νοεμβρίου 2009, σχετικά με τη θέσπιση λεπτομερών διατάξεων εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 73/2009 του Συμβουλίου όσον αφορά την πολλαπλή συμμόρφωση, τη διαφοροποίηση και το ολοκληρωμένο σύστημα διαχείρισης και ελέγχου, στο πλαίσιο των καθεστώτων άμεσης στήριξης για τους γεωργούς που προβλέπονται στον εν λόγω κανονισμό, καθώς και λεπτομερών διατάξεων εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1234/2007 του Συμβουλίου όσον αφορά την πολλαπλή συμμόρφωση στο πλαίσιο του καθεστώτος στήριξης που προβλέπεται για τον αμπελοοινικό τομέα (ΕΕ 2009, L 316, σ. 65), προέβλεπε τα εξής:

«Με την επιφύλαξη του άρθρου 77, εάν η προσδιορισθείσα μη συμμόρφωση οφείλεται σε αμέλεια του γεωργού, επιβάλλεται μείωση. Η μείωση αυτή ανέρχεται, κατά κανόνα, σε 3 % του συνολικού ποσού που αναφέρεται στο άρθρο 70 παράγραφος 8.

Εντούτοις, ο οργανισμός πληρωμών μπορεί, βασιζόμενος στην εκτίμηση της αρμόδιας ελεγκτικής αρχής που περιέχεται στο μέρος αξιολόγησης της έκθεσης ελέγχου σύμφωνα με το άρθρο 54 παράγραφος 1 στοιχείο γ), να αποφασίσει είτε να μειώσει το ανωτέρω ποσοστό σε 1 % είτε να το αυξήσει σε 5 % του εν λόγω συνολικού ποσού ή, στις περιπτώσεις που αναφέρονται στο άρθρο 54 παράγραφος 1 στοιχείο γ) δεύτερο εδάφιο, να μην επιβάλει καμία μείωση.»

Το λεττονικό δίκαιο

Το διάταγμα αριθ. 295

- 14 Το Ministru kabineta Noteikumi Nr. 295 par valsts un Eiropas Savienības lauku attīstības atbalsta piešķiršanu, administrēšanu un uzraudzību vides un lauku ainavas uzlabošanai (διάταγμα αριθ. 295 του υπουργικού συμβουλίου σχετικά με τη χορήγηση, τη διαχείριση και τον έλεγχο των ενισχύσεων από το κράτος και την Ευρωπαϊκή Ένωση για την αγροτική ανάπτυξη, που σκοπούν στη βελτίωση του φυσικού και αγροτικού περιβάλλοντος»), της 23ης Μαρτίου 2010 (*Latvijas Vēstnesis*, 2010, αριθ. 50), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης (στο εξής: διάταγμα αριθ. 295), του οποίου η ισχύς έληξε στις 28 Μαρτίου 2015, προέβλεπε στο άρθρο 1 τα εξής:

«Το παρόν διάταγμα θεσπίζει τους κανόνες χορήγησης, διαχείρισης και ελέγχου των ενισχύσεων από το κράτος και την Ευρωπαϊκή Ένωση για την αγροτική ανάπτυξη, ιδίως προς στήριξη των μέτρων βελτίωσης του περιβάλλοντος και του φυσικού χώρου που τίθενται σε εφαρμογή σύμφωνα με τον κανονισμό 1698/2005.»

- 15 Το άρθρο 38 του διατάγματος αριθ. 295 προέβλεπε τα εξής:

«Ο υποψήφιος δικαιούται ενίσχυση για γεωργικές γαίες οι οποίες χρησιμοποιούνται για μια από τις επιλέξιμες καλλιέργειες του καταλόγου του παραρτήματος 2 του παρόντος διατάγματος και έχουν ορισθεί ως βοσκότοποι υψηλής φυσικής αξίας, εφόσον εκπληρώνει τις ακόλουθες απαιτήσεις:

[...]

38.3. χρησιμοποιεί πράγματι τους λειμώνες υψηλής φυσικής αξίας για βόσκηση και προβαίνει ετησίως σε κοπή της επί αυτών χορτονομής, κατέχει δε συγκεκριμένο αριθμό εκτρεφόμενων ζώων, ο οποίος, εκφραζόμενος σε μονάδες μεγάλων ζώων, αντιστοιχεί σε πυκνότητα ζωικού κεφαλαίου μεταξύ 0,4 και 0,9 μονάδων ανά εκτάριο, ή προβαίνει σε κοπή της επί αυτών χορτονομής τουλάχιστον μία φορά κατά τη διάρκεια της περιόδου από 1η Αυγούστου έως 15 Σεπτεμβρίου. Συγκεντρώνει και απομακρύνει από το αγροτεμάχιο τη χορτονομή ή την αλέθει.»

- 16 Το παράρτημα 9, τμήμα 4.3 (Διατήρηση της βιοποικιλότητας στους λειμώνες), σημείο 3, του διατάγματος αυτού προέβλεπε τα εξής:

«Εάν ο υποψήφιος για την ενίσχυση δεν προβεί, μεταξύ 1ης Αυγούστου και 15 Σεπτεμβρίου, σε κοπή της χορτονομής στη δηλωθείσα έκταση, μετά την πρώτη παράβαση το ποσό της ενίσχυσης δεν καταβάλλεται για την επίμαχη έκταση και για το τρέχον έτος. Σε περίπτωση υποτροπής, όλες οι δεσμεύσεις αναστέλλονται και ο υποψήφιος επιστρέφει στην υπηρεσία στήριξης της αγροτικής οικονομίας το συνολικό ποσό της ενίσχυσης που έχει λάβει έως τότε για την οικεία έκταση.»

Το διάταγμα αριθ. 139

- 17 Το Ministru kabineta Noteikumi Nr. 139 Kārtība, kādā tiek piešķirts valsts un Eiropas Savienības atbalsts lauksaimniecībai tiešā atbalsta shēmu ietvaros (διάταγμα αριθ. 139 του υπουργικού συμβουλίου για τη διαδικασία χορήγησης ενισχύσεων από το κράτος και την Ευρωπαϊκή Ένωση για

τη γεωργία στο πλαίσιο των καθεστώτων άμεσης στήριξης), της 12ης Μαρτίου 2013 (*Latvijas Vēstnesis*, 2013, αριθ. 65), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης (στο εξής: διάταγμα αριθ. 139), προέβλεπε στο άρθρο 1 τα εξής:

«Το παρόν διάταγμα θεσπίζει τους κανόνες χορήγησης των γεωργικών ενισχύσεων από το κράτος και την Ευρωπαϊκή Ένωση στο πλαίσιο των καθεστώτων άμεσης στήριξης, σύμφωνα με τον κανονισμό 73/2009.»

- 18 Το άρθρο 18 του διατάγματος αριθ. 139 όριζε τα εξής:

«Εάν ένας γεωργός ζητεί, για προσδιορισθείσα έκταση, να του καταβληθεί τόσο η ενίσχυση του σημείου 2.1 του παρόντος διατάγματος (ενιαία στρεμματική ενίσχυση) όσο και η ενίσχυση του μέτρου στήριξης «Γεωργοπεριβαλλοντικές ενισχύσεις» σύμφωνα με τη νομοθεσία για τη χορήγηση, τη διαχείριση και τον έλεγχο των ενισχύσεων από το κράτος και την Ευρωπαϊκή Ένωση για την αγροτική ανάπτυξη και τη βελτίωση του περιβάλλοντος και του φυσικού χώρου:

[...]

18.2. υπό την επιφύλαξη των προϋποθέσεων της παραγράφου 15.4 του παρόντος διατάγματος, εάν ο γεωργός ζητήσει ενίσχυση στο πλαίσιο του επιμέρους μέτρου “διατήρηση της βιοποικιλότητας στους λειμώνες” ή στο πλαίσιο του επιμέρους μέτρου “δημιουργία ζωνών ανάσχεσης”:

18.2.1. οφείλει να προβαίνει, τουλάχιστον μία φορά ετησίως, σε κοπή της χορτονομής στους λειμώνες και μόνιμους βοσκοτόπους καθώς και στις αρόσιμες εκτάσεις και να συγκεντρώνει ή αλέθει τη χορτονομή (κατά τη διάρκεια της περιόδου από 1ης Αυγούστου έως 15 Σεπτεμβρίου του τρέχοντος έτους), ή να χρησιμοποιεί τις εν λόγω εκτάσεις για βόσκηση και να προβαίνει στην κοπή της χορτονομής.»

- 19 Το άρθρο 19 του διατάγματος αυτού προέβλεπε τα ακόλουθα:

«Εφόσον ο γεωργός δεν τηρήσει μία από τις απαιτήσεις για την καλή γεωργική και περιβαλλοντική κατάσταση που προβλέπονται στα άρθρα 15 και 18 του παρόντος διατάγματος, το κατά το άρθρο 2 του παρόντος διατάγματος (εξαιρουμένου του σημείου 2.6 αυτού) ποσό της ενίσχυσης μειώνεται σύμφωνα με τα άρθρα 70, 71 και 72 του κανονισμού 1122/2009.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 20 Στις 13 Μαΐου 2014 η Plaukti υπέβαλε στην υπηρεσία στήριξης της αγροτικής οικονομίας, για το έτος 2014, αίτηση ενιαίας στρεμματικής ενίσχυσης καθώς και αίτηση γεωργοπεριβαλλοντικής ενίσχυσης για την ενίσχυση της διατήρησης της βιοποικιλότητας στους λειμώνες όσον αφορά δύο αγρούς συνολικής επιφάνειας 18,26 εκταρίων.
- 21 Η υπηρεσία στήριξης της αγροτικής οικονομίας διενήργησε στις 31 Ιουλίου 2014 μερικό επιτόπιο έλεγχο, στο πλαίσιο του οποίου διαπίστωσε ότι η κοπή της χορτονομής στους οικείους αγρούς είχε πραγματοποιηθεί πριν από την 1η Αυγούστου 2014, κατά παράβαση των εφαρμοστέων προϋποθέσεων για τη χορήγηση της ενίσχυσης για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας στους λειμώνες.
- 22 Ως εκ τούτου, με απόφαση της 27ης Ιουνίου 2015, η υπηρεσία στήριξης της αγροτικής οικονομίας δεν ενέκρινε τη χορήγηση της ενίσχυσης αυτής στην Plaukti, όσον αφορά την επιφάνεια των 18,26 εκταρίων, για ολόκληρο το 2014. Η ίδια υπηρεσία απέκλεισε την Plaukti από τη λήψη της εν λόγω ενίσχυσης, ύψους 2 245,98 ευρώ, και διέταξε τον συμψηφισμό του προαναφερθέντος ποσού με τις

πληρωμές που επρόκειτο να πραγματοποιηθούν κατά τη διάρκεια των τριών επόμενων ημερολογιακών ετών. Επιπλέον, η ίδια ενίσχυση μειώθηκε κατά 1% λόγω μη τήρησης της καλής γεωργικής και περιβαλλοντικής κατάστασης.

- 23 Η Plaukti προσέβαλε την ως άνω απόφαση ενώπιον του administratīvā rajona tiesa (πρωτοβάθμιου διοικητικού δικαστηρίου, Λεττονία) και, στη συνέχεια, ενώπιον του Administratīvā apgabaltiesa (περιφερειακού διοικητικού δικαστηρίου, Λεττονία).
- 24 Κατόπιν της απόρριψης της ένδικης προσφυγής της καθώς και της εφέσεώς της, η Plaukti άσκησε αίτηση αναιρέσεως ενώπιον του Augstākā tiesa (Senāts) (Ανωτάτου Δικαστηρίου, Λεττονία).
- 25 Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι, καθόσον δεν αμφισβητείται ότι είχε πραγματοποιηθεί κοπή της χορτονομής στα οικεία αγροτεμάχια πριν από την 1η Αυγούστου, πρέπει να εφαρμοστεί, σύμφωνα με το άρθρο 18, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού 65/2011, η εθνική διάταξη κατά την οποία δεν καταβάλλεται για το τρέχον έτος καμία ενίσχυση για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας στους λειμώνες όσον αφορά τις αντίστοιχες εκτάσεις.
- 26 Ωστόσο, το αιτούν δικαστήριο διατηρεί αμφιβολίες ως προς τον αναλογικό χαρακτήρα των λοιπών κυρώσεων τις οποίες επέβαλε η υπηρεσία στήριξης της αγροτικής οικονομίας, και δη, αφενός, του αποκλεισμού της αναιρεσείουσας της κύριας δίκης από τη λήψη της ενίσχυσης για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας στους λειμώνες, για ποσό που αντιστοιχεί στη διαφορά μεταξύ της έκτασης που δηλώθηκε στην αίτηση πληρωμής και της προσδιορισθείσας έκτασης, ήτοι της υποχρέωσης συμψηφισμού για τρία ημερολογιακά έτη, σύμφωνα με το άρθρο 16, παράγραφος 5, τρίτο εδάφιο, του κανονισμού 65/2011, και, αφετέρου, της μείωσης κατά 1% όλων των πληρωμών της ενίσχυσης προς την αναιρεσείουσα της κύριας δίκης, σύμφωνα με το άρθρο 71, παράγραφος 1, του κανονισμού 1122/2009 λόγω μη τήρησης της καλής γεωργικής και περιβαλλοντικής κατάστασης, στο μέτρο που δεν διαπιστώθηκε καμία τροποποίηση της καλλιεργητικής ομάδας. Ειδικότερα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί εάν το άρθρο 16, παράγραφος 5, τρίτο εδάφιο, του κανονισμού 65/2011 έχει εφαρμογή στο μέτρο που, καίτοι η Plaukti δεν πληροί εν προκειμένω τους όρους χορήγησης της ενίσχυσης για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας στους λειμώνες, δεν έχει διαπιστωθεί κάποια μεταβολή στην καλλιεργητική ομάδα.
- 27 Ομοίως, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν, εφόσον διαπιστωθεί ότι η έκταση της καλλιεργητικής ομάδας που δηλώθηκε στην αίτηση πληρωμής δεν αντιστοιχεί στην προσδιορισθείσα έκταση, ήτοι την καλλιεργούμενη έκταση που διαπιστώθηκε κατά τον διενεργηθέντα επιτόπιο έλεγχο, πρέπει να επιβληθούν ταυτοχρόνως η κύρωση του άρθρου 18, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού 65/2011 και η κύρωση του άρθρου 16, παράγραφος 5, τρίτο εδάφιο, του κανονισμού αυτού. Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι η επιβολή δύο κυρώσεων για μία και μόνη παράβαση ενδέχεται να αντιβαίνει την αρχή της αναλογικότητας.
- 28 Το αιτούν δικαστήριο διατηρεί επίσης αμφιβολίες ως προς το εάν η απαίτηση του σημείου 18.2.1 του διατάγματος αριθ. 139 συνάδει προς τις απαιτήσεις που τάσσουν οι συνδυασμένες διατάξεις των άρθρων 4 και 6 του κανονισμού 73/2009, οι οποίες αφορούν την καλή γεωργική και περιβαλλοντική κατάσταση, και προς το άρθρο 39, παράγραφος 3, του κανονισμού 1698/2005, το οποίο αφορά τις γεωργοπεριβαλλοντικές δεσμεύσεις.
- 29 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Augstākā tiesa (Senāts) (Ανώτατο Δικαστήριο) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:
- «1) Έχει το άρθρο 16, παράγραφος 5, τρίτο εδάφιο, του [κανονισμού 65/2011] εφαρμογή σε περίπτωση κατά την οποία, καίτοι ο αιτών την ενίσχυση δεν έχει τηρήσει τις απαιτήσεις κοπής της χορτονομής στην έκταση ως προς την οποία είχε ζητήσει την ενίσχυση για τη διατήρηση της

βιοποικιλότητας στους λειμώνες (απαίτηση υπερβαίνουσα τα υποχρεωτικά πρότυπα του άρθρου 39, παράγραφος 3, του κανονισμού 1698/2005), δεν διαπιστώνεται, εντούτοις, καμία τροποποίηση της καλλιεργητικής ομάδας;

- 2) Είναι δυνατή η επιβολή, για μία και μόνη παράβαση, τόσο της κύρωσης του άρθρου 16, παράγραφος 5, τρίτο εδάφιο, του κανονισμού 65/2011 όσο και της κύρωσης του άρθρου 18, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού αυτού;
- 3) Αντιτίθενται οι συνδυασμένες διατάξεις των άρθρων 4 και 6 του [κανονισμού 73/2009] και του άρθρου 39, παράγραφος 3, του [κανονισμού 1698/2005] σε εθνική ρύθμιση κατά την οποία η ίδια απαίτηση μπορεί να συνιστά ταυτοχρόνως στοιχειώδη απαίτηση (πρότυπο) και απαίτηση υπερβαίνουσα τις στοιχειώδεις απαιτήσεις (προϋπόθεση για την καταβολή γεωργοπεριβαλλοντικής ενίσχυσης);»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου ερωτήματος

- 30 Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 16, παράγραφος 5, τρίτο εδάφιο, του κανονισμού 65/2011 έχει την έννοια ότι εφαρμόζεται στην περίπτωση κατά την οποία ο αιτών τη χορήγηση ενίσχυσης δεν έχει μεν τηρήσει τις γεωργοπεριβαλλοντικές δεσμεύσεις σχετικά με τους όρους κοπής της χορτονομής, πλην όμως δεν έχει διαπιστωθεί καμία τροποποίηση της οικείας καλλιεργητικής ομάδας.
- 31 Συναφώς, επισημαίνεται ότι, σύμφωνα με το άρθρο 36, στοιχείο α', σημείο iv, του κανονισμού 1698/2005, η ενίσχυση που προβλέπεται στον τίτλο IV, κεφάλαιο I, τμήμα 2, του κανονισμού αυτού, και δη στον άξονα 2, που επιγράφεται «Βελτίωση του περιβάλλοντος και της υπαίθρου», αφορά μέτρα τα οποία στοχεύουν στην αειφορική χρήση των γεωργικών γαιών μέσω «γεωργοπεριβαλλοντικών ενισχύσεων».
- 32 Επιπλέον, από το άρθρο 39, παράγραφοι 1 και 2, του εν λόγω κανονισμού προκύπτει ότι τα κράτη μέλη χορηγούν την ενίσχυση του άρθρου 36, στοιχείο α', σημείο iv, του ίδιου κανονισμού σε ολόκληρη την επικράτειά τους, σύμφωνα με τις ειδικές ανάγκες τους. Οι γεωργοπεριβαλλοντικές ενισχύσεις χορηγούνται σε γεωργούς οι οποίοι αναλαμβάνουν εθελοντικά γεωργοπεριβαλλοντικές δεσμεύσεις.
- 33 Σύμφωνα με το άρθρο 18, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού 65/2011, η ενίσχυση για την οποία υποβλήθηκε αίτηση μειώνεται ή απορρίπτεται εφόσον, μεταξύ άλλων, για τα μέτρα που προβλέπονται στο άρθρο 36, στοιχείο α', σημείο iv, του κανονισμού 1698/2005 δεν τηρούνται οι υποχρεώσεις και τα κριτήρια όπως τα συναφή υποχρεωτικά πρότυπα, οι άλλες σχετικές υποχρεωτικές απαιτήσεις κατά το άρθρο 39, παράγραφος 3, του ίδιου κανονισμού και οι δεσμεύσεις που υπερβαίνουν τα εν λόγω πρότυπα και απαιτήσεις.
- 34 Επομένως, η μη τήρηση των γεωργοπεριβαλλοντικών δεσμεύσεων συνεπάγεται τη μείωση ή τη μη έγκριση χορήγησης των γεωργοπεριβαλλοντικών ενισχύσεων.
- 35 Αντιθέτως, το άρθρο 16 του κανονισμού 65/2011 αφορά τις μειώσεις και τους αποκλεισμούς που σχετίζονται με το μέγεθος των γεωργικών εκτάσεων. Υπενθυμίζεται συναφώς ότι, κατά το άρθρο 16, παράγραφος 2, του κανονισμού αυτού, νοούνται ως καλλιεργητική ομάδα οι εκτάσεις που έχουν δηλωθεί από δικαιούχο ο οποίος λαμβάνει το ίδιο ποσοστό ενίσχυσης στο πλαίσιο μέτρου βάσει της έκτασης. Το άρθρο 16, παράγραφος 3, δεύτερο εδάφιο, του εν λόγω κανονισμού ορίζει ότι, εάν η δηλωθείσα στην αίτηση πληρωμής έκταση υπερβαίνει την προσδιορισθείσα έκταση για την οικεία

καλλιεργητική ομάδα, η ενίσχυση υπολογίζεται με βάση την προσδιορισθείσα έκταση για την εν λόγω καλλιεργητική ομάδα. Κατά το άρθρο 16, παράγραφος 5, τρίτο εδάφιο, του ίδιου κανονισμού, εάν η διαφορά μεταξύ της δηλωθείσας στην αίτηση πληρωμής έκτασης και της προσδιορισθείσας έκτασης κατά τον επιτόπιο έλεγχο υπερβαίνει το 50 %, ο δικαιούχος αποκλείεται και πάλι από τη λήψη ενίσχυσης για ποσό που αντιστοιχεί στη διαφορά αυτή.

- 36 Εν προκειμένω, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι, λόγω πρόωρης κοπής της χορτονομής, δεν είχε τηρηθεί ένα από τα κριτήρια χορήγησης της ενίσχυσης για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας στους λειμώνες. Ως εκ τούτου, η υπηρεσία στήριξης της αγροτικής οικονομίας έκρινε ότι οι προϋποθέσεις χορήγησης της ενίσχυσης αυτής δεν είχαν τηρηθεί για το σύνολο της δηλωθείσας έκτασης και ότι έπρεπε να διαπιστωθεί ότι η διαφορά μεταξύ της έκτασης που δηλώθηκε στην αίτηση πληρωμής και της έκτασης που προσδιορίστηκε κατά τον επιτόπιο έλεγχο ήταν της τάξης του 100 %. Ως εκ τούτου, η προαναφερθείσα υπηρεσία έκρινε ότι η δηλωθείσα έκταση υπερέβαινε την προσδιορισθείσα έκταση κατά ποσοστό 100 %, υπέρβαση που δικαιολογούσε, κατά την άποψή της, τον αποκλεισμό της Plaukti από τη λήψη της οικείας ενίσχυσης.
- 37 Όπως, όμως, επισημαίνει το αιτούν δικαστήριο, η υπηρεσία στήριξης της αγροτικής οικονομίας διαπίστωσε μόνον μία παράβαση κατά την περίοδο αναφοράς, ήτοι την πρόωρη κοπή της χορτονομής, ενώ δεν διαπίστωσε καμία τροποποίηση της καλλιεργητικής ομάδας. Υπό τις περιστάσεις αυτές, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η πρόωρη κοπή της χορτονομής στην οικεία έκταση από την Plaukti, πριν από την προβλεπόμενη προς τούτο ημερομηνία, δεν σημαίνει, εντούτοις, ότι η δηλωθείσα καλλιεργητική ομάδα τροποποιήθηκε κατά τρόπο που δικαιολογεί τον αποκλεισμό της ενδιαφερομένης από τη λήψη της ενίσχυσης, κατ' εφαρμογή του άρθρου 16, παράγραφος 5, τρίτο εδάφιο, του κανονισμού 65/2011.
- 38 Η ως άνω ερμηνεία του άρθρου 16, παράγραφος 5, τρίτο εδάφιο, του κανονισμού 65/2011 συνάδει προς τον σκοπό των γεωργοπεριβαλλοντικών ενισχύσεων, οι οποίες, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 35 του κανονισμού 1698/2005, θα πρέπει να εξακολουθήσουν να διαδραματίζουν εξέχοντα ρόλο για τη στήριξη της αειφόρου ανάπτυξης των αγροτικών περιοχών και την ανταπόκριση στην αυξανόμενη ζήτηση της κοινωνίας για περιβαλλοντικές υπηρεσίες.
- 39 Κατόπιν του συνόλου των ανωτέρω σκέψεων, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 16, παράγραφος 5, τρίτο εδάφιο, του κανονισμού 65/2011 έχει την έννοια ότι δεν εφαρμόζεται στην περίπτωση κατά την οποία ο αιτών τη χορήγηση ενίσχυσης δεν έχει μεν τηρήσει τις γεωργοπεριβαλλοντικές δεσμεύσεις σχετικά με τους όρους κοπής της χορτονομής, πλην όμως δεν έχει διαπιστωθεί καμία τροποποίηση της οικείας καλλιεργητικής ομάδας.

Επί του δευτέρου ερωτήματος

- 40 Κατόπιν της απαντήσεως που δόθηκε στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα, παρέλκει η απάντηση στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα.

Επί του τρίτου ερωτήματος

- 41 Με το τρίτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν τα άρθρα 4 και 6 του κανονισμού 73/2009, σε συνδυασμό με το άρθρο 39, παράγραφος 3, του κανονισμού 1698/2005, έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση κατά την οποία μία και μόνη απαίτηση μπορεί να συνιστά ταυτοχρόνως στοιχειώδη απαίτηση για την καλή γεωργική και περιβαλλοντική κατάσταση και απαίτηση υπερβαίνουσα τις εν λόγω στοιχειώδεις απαιτήσεις, ήτοι προϋπόθεση για τη χορήγηση γεωργοπεριβαλλοντικών ενισχύσεων.

- 42 Υπενθυμίζεται, καταρχάς, ότι, δυνάμει του άρθρου 4 του κανονισμού 73/2009, οι γεωργοί που λαμβάνουν άμεσες ενισχύσεις οφείλουν να τηρούν ορισμένες κανονιστικές απαιτήσεις διαχείρισης καθώς και την ορθή γεωργική και περιβαλλοντική κατάσταση που διαλαμβάνεται στο άρθρο 6 του κανονισμού αυτού.
- 43 Το τελευταίο αυτό άρθρο επιβάλλει στα κράτη μέλη να μεριμνούν ώστε κάθε γεωργική έκταση να διατηρείται σε καλή γεωργική και περιβαλλοντική κατάσταση. Συναφώς, τα κράτη μέλη πρέπει να καθορίζουν στοιχειώδεις απαιτήσεις για την καλή γεωργική και περιβαλλοντική κατάσταση με βάση το οριζόμενο στο παράρτημα III του εν λόγω κανονισμού πλαίσιο και δεν μπορούν να καθορίζουν στοιχειώδεις απαιτήσεις μη προβλεπόμενες στο πλαίσιο αυτό.
- 44 Κατά το άρθρο 39, παράγραφος 3, του κανονισμού 1698/2005, οι γεωργοπεριβαλλοντικές ενισχύσεις καλύπτουν μόνον τις δεσμεύσεις εκείνες που, μεταξύ άλλων, υπερβαίνουν τα υποχρεωτικά πρότυπα, τα οποία θεσπίζονται σύμφωνα με τα άρθρα 4 και 5 και τα παραρτήματα III και IV του κανονισμού 1782/2003, και επαναλαμβάνονται, αντιστοίχως, στα άρθρα 4 και 6 και στα παραρτήματα II και III του κανονισμού 73/2009. Επομένως, σκοπός του άρθρου 39, παράγραφος 3, του κανονισμού 1698/2005 είναι να διασφαλίσει ότι οι οικείες ενισχύσεις χορηγούνται μόνο για δραστηριότητες και πρακτικές που ανταποκρίνονται σε περιβαλλοντικούς στόχους υψηλότερους από τα υποχρεωτικά πρότυπα όπως είναι οι στοιχειώδεις απαιτήσεις για την ορθή γεωργική και περιβαλλοντική κατάσταση.
- 45 Εν συνεχεία, υπενθυμίζεται ότι, όπως προκύπτει από την απόφαση περί παραπομπής, το σημείο 38.3 του διατάγματος αριθ. 295 θέτει σε εφαρμογή, μεταξύ άλλων, τις απαιτήσεις για τις γεωργοπεριβαλλοντικές ενισχύσεις. Το σημείο αυτό προβλέπει ειδικότερα ότι ο υποψήφιος μπορεί να λάβει ενίσχυση για λειμώνες υψηλής φυσικής αξίας, εφόσον πραγματοποιήθηκε κοπή της χορτονομής στους λειμώνες αυτούς τουλάχιστον μία φορά κατά το διάστημα από 1ης Αυγούστου έως 15 Σεπτεμβρίου.
- 46 Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρέσχε το αιτούν δικαστήριο, οι κανόνες του λεττονικού δικαίου για την κοπή της χορτονομής συνιστούν στοιχειώδεις απαιτήσεις αλλά και απαιτήσεις που υπερβαίνουν τις στοιχειώδεις απαιτήσεις, σύμφωνα με τα άρθρα 4 και 6 του κανονισμού 73/2009.
- 47 Ωστόσο, αφενός, οι γεωργοπεριβαλλοντικές δεσμεύσεις κατ' εφαρμογήν του άρθρου 39 του κανονισμού 1698/2005 πρέπει να υπερβαίνουν τις στοιχειώδεις απαιτήσεις για την ορθή γεωργική και περιβαλλοντική κατάσταση που περιγράφεται στα άρθρα 4 και 6 του κανονισμού 73/2009. Αφετέρου, όπως υπομνήσθηκε στη σκέψη 43 της παρούσας απόφασης, τα κράτη μέλη δεν μπορούν να καθορίζουν στοιχειώδεις απαιτήσεις μη προβλεπόμενες στο παράρτημα III του τελευταίου αυτού κανονισμού.
- 48 Επομένως, προκειμένου να εκτιμηθεί αν τηρούνται οι απορρέουσες από τα άρθρα 4 και 6 του κανονισμού 73/2009 στοιχειώδεις απαιτήσεις για την καλή γεωργική και περιβαλλοντική κατάσταση, πρέπει να εξακριβωθεί αν οι απαιτήσεις αυτές καθορίστηκαν εγκύρως βάσει του πλαισίου που θέτει το παράρτημα III του κανονισμού αυτού. Στην περίπτωση αυτή, η μη τήρηση μιας τέτοιας απαίτησης μπορεί να οδηγήσει σε μειώσεις δυνάμει του άρθρου 71, παράγραφος 1, του κανονισμού 1122/2009.
- 49 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των ανωτέρω σκέψεων, στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι τα άρθρα 4 και 6 του κανονισμού 73/2009, σε συνδυασμό με το άρθρο 39, παράγραφος 3, του κανονισμού 1698/2005, έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση κατά την οποία μία και μόνη απαίτηση μπορεί να συνιστά ταυτοχρόνως στοιχειώδη απαίτηση για την καλή γεωργική και περιβαλλοντική κατάσταση και απαίτηση υπερβαίνουσα τις στοιχειώδεις αυτές απαιτήσεις, ήτοι προϋπόθεση για τη χορήγηση γεωργοπεριβαλλοντικών ενισχύσεων.

Επί των δικαστικών εξόδων

50 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπíπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (έκτο τμήμα) αποφαίνεται:

- 1) Το άρθρο 16, παράγραφος 5, τρίτο εδάφιο, του κανονισμού (ΕΕ) 65/2011 της Επιτροπής, της 27ης Ιανουαρίου 2011, για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1698/2005 του Συμβουλίου όσον αφορά την εφαρμογή διαδικασιών ελέγχου καθώς και την πολλαπλή συμμόρφωση σε σχέση με μέτρα στήριξης της αγροτικής ανάπτυξης, έχει την έννοια ότι δεν εφαρμόζεται στην περίπτωση κατά την οποία ο αιτών τη χορήγηση ενίσχυσης δεν έχει μεν τηρήσει τις γεωργοπεριβαλλοντικές δεσμεύσεις σχετικά με τους όρους κοπής της χορτονομής, πλην όμως δεν έχει διαπιστωθεί καμία τροποποίηση της οικείας καλλιεργητικής ομάδας.
- 2) Τα άρθρα 4 και 6 του κανονισμού (ΕΚ) 73/2009 του Συμβουλίου, της 19ης Ιανουαρίου 2009, σχετικά με τη θέσπιση κοινών κανόνων για τα καθεστώτα άμεσης στήριξης για τους γεωργούς στο πλαίσιο της κοινής γεωργικής πολιτικής και τη θέσπιση ορισμένων καθεστώτων στήριξης για τους γεωργούς, για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΚ) αριθ. 1290/2005, (ΕΚ) αριθ. 247/2006, (ΕΚ) αριθ. 378/2007 και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1782/2003, σε συνδυασμό με το άρθρο 39, παράγραφος 3, του κανονισμού (ΕΚ) 1698/2005 του Συμβουλίου, της 20ής Σεπτεμβρίου 2005, για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ), έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση κατά την οποία μία και μόνη απαίτηση μπορεί να συνιστά ταυτοχρόνως στοιχειώδη απαίτηση για την καλή γεωργική και περιβαλλοντική κατάσταση και απαίτηση υπερβαίνουσα τις στοιχειώδεις αυτές απαιτήσεις, ήτοι προϋπόθεση για τη χορήγηση γεωργοπεριβαλλοντικών ενισχύσεων.

(υπογραφές)